

Секція 1

Актуальні проблеми розвитку правової системи України: теоретико-правові аспекти та історичний досвід

Section 1.

Actual problems of development of the legal system of Ukraine: theoretical legal aspects and historical experience

Блащак А.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
цивільного права і процесу ЗУНУ
Зигрій О.В.*

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ПРАВОМІРНОСТІ ПОВЕДІНКИ СУБ'ЄКТІВ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ

Аналізуючи екологічну кризу, яка постала перед людством у всіх її виявах, необхідно зазначити, що ця криза багато в чому детермінується світоглядними чинниками. У зв'язку з цим значної актуальності набуває проблема формування екологічної свідомості людини XXI століття.

Екологічна свідомість є найвищою формою відображення реальної екологічної ситуації, яка відповідає за цілісне бачення екологічних проблем, усвідомлення єдності людей та середовища, розуміння наявності внутрішнього «саморегулятора» екологічно цивілізованої поведінки, відчуття відповідальності, здоровий спосіб життя, активну природоохоронну діяльність, що, в свою чергу, великою мірою зумовлюються ставленням людини до оточуючого світу [1].

Екологічна свідомість є однією із важливих складових сучасної масової свідомості. Екологічна свідомість може активно впливати на корекцію сучасного способу життя людей та форми їхнього природокористування. Як нам відомо, природокористування - це сфера виробничої та наукової діяльності, вся сукупність засобів, які застосовує суспільство задля комплексного вивчення, освоєння, використання, відновлення, поліпшення й охорони природного середовища та природних ресурсів з метою розвитку продуктивних сил, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини. Раціональне природокористування – це використання природних ресурсів в обсягах та способами, які забезпечують сталий економічний розвиток,

гармонізацію взаємодії суспільства і природного середовища, раціоналізацію використання природно-ресурсного потенціалу, економічні механізми екологобезпечного природокористування. Саме екологічна свідомість суб'єктів природокористування впливає на раціональність та ефективність використання природних ресурсів, на правомірність їх поведінки в екологічній сфері, на здійснення ними заходів щодо охорони довкілля та покращення стану природи. Екологічна свідомість є не відособленим блоком свідомості людини, а складовою сучасного людського світогляду і має мотивувати й спонукати до екологічно безпечної діяльності суб'єктів природокористування, тобто юридичних та фізичних осіб, які в установленому законом порядку набули права користування природними ресурсами і зобов'язані здійснювати комплекс заходів щодо їх ефективного використання [2].

Переглянувши результати соціологічного опитування щодо ставлення громадян України до довкілля, яке проводилось Соціологічною агенцією "Фама" у 2018 році, варто зазначити, що українці поділяють основні екологічні цінності, проте практично реалізують свої міркування значно рідше за європейців. Проте лише практичне застосування знань сприятиме покращенню стану навколишнього природного середовища, а воно, у свою чергу, виникає з екологічної свідомості населення [3].

Формування екологічної свідомості відбувається впродовж усього людського існування, проте фундамент, звичайно, закладається у дитячому віці, саме тому, на мою думку, велику увагу варто приділяти освітньому напрямку. Для того, щоб покращити дані статистичних досліджень варто розпочати зміни із освітніх закладів. Потрібно збільшити кількість занять з екології, сортувати сміття в класах та демонструвати на прикладах правильне поводження на природі шляхом проведення екскурсій та показів відео з метою формування в дітей бережливого ставлення до довкілля, оскільки одним із факторів формування ставлення до природного навколишнього середовища є безпосередній і повсякденний досвід взаємодії з нею.

Також вдалим рішенням стане використання зарубіжного досвіду у сфері формування екологічної свідомості. Наприклад, у державах-членах ЄС чимало закладів дошкільної освіти розміщені в лісі. Так звані "Лісові школи" або школи Мулле є у Швеції, Норвегії, Японії, Балтійських країнах тощо. У них дітей вчать любити й берегти природу. Головним завданням таких шкіл є в процесі тривалого перебування на природі та виховання у злагоді з нею, формувати у дітей розуміння, що кожен із нас є частинкою природи, яку треба берегти, а не руйнувати і від наших рішень залежить не лише екологія держави, але й життя людини в ній. Це розуміння є запорукою формування екологічно свідомого громадянина та раціонального природокористувача [4].

У Фінляндії держава виділяє чималі кошти на книги, мультфільми, теле- та радіопередачі, що допомагають розвинути дбайливе ставлення

до довкілля. Візитівкою екологічної освіти у Фінляндії є Сміттєве Ведмежа, яке відвідує вже понад 15 років дитячі садки й розповідає дітям про необхідність утилізації сміття. Також у Фінляндії поширеними є Центри природи, а також облаштовані екологічні стежки та екологічні вежі у фінських лісах, де діти цікаво проводять вільний час. У Швеції двічі на тиждень виходить передача "Подорож від виробництва до відходів". Також там популярними є "вуличні сади", в яких діти майже весь вільний час знаходяться на вулиці: займаються садовими роботами, фізкультурою, відпочивають [4].

Отже, важливим є використання соцмереж, телебачення, радіоефірів для проведення просвітницької діяльності в екологічній сфері. У рекламах, різноманітних програмах, проєктах та навіть мультфільмах варто пояснювати, для чого змінювати свій стиль життя, наводити приклади, як можна зменшити кількість відходів та не завдавати величезної шкоди планеті. Зокрема, варто звернути увагу на таку важливу проблему, як спалювання опалого листя, стерні, рослинності чи її залишків, яка, попри збільшення екологічної відповідальності, продовжує турбувати. Вдалим рішенням буде демонстрація шкоди, яку завдає дана протиправна діяльність, перш за все, для життя і здоров'я кожного із нас, та висвітлення пропозицій щодо застосування альтернативних методів для позбавлення від залишків рослинності та листя (наприклад, компостування).

Необхідною також є популяризація літератури про дбайливе ставлення до довкілля. Наприклад, у книзі австралійського автора Девіда Голмгрена про так звану "пермакультуру", тобто про екологічне землеробство, була згадана ідея "перехідних міст" Transition Towns – невеликих містечок, де відбувався б поступовий перехід до екологічнішого способу життя через створення місцевої громади, співробітництво мешканців та екофермерів. Кілька років потому ірландські студенти захистили навчальний проєкт, застосувавши принципи створення "перехідного міста" до реального містечка Кінсейл, з населенням трохи більше 2 тисяч. Зараз у світі існує близько 400 таких міст у різних країнах: у Великобританії, США, Канаді, Італії, Чилі, Швеції, Новій Зеландії. Крім того, саме поняття розширилося, до нього долучаються райони мегаполісів, окремі ферми або невеликі селища. Мешканці "перехідних міст" відмовляються від видобувного палива, висаджують громадські сади, обмінюються речами та закупають продукти харчування лише у місцевих еко-фермерів [5].

Державна та місцева влада, у свою чергу, повинна також підтримувати створення громадських організацій у сфері охорони довкілля, які б сприяли зростанню екологічної свідомості населення, поширенню волонтерства та реалізації просвітницьких проєктів та міжнародній співпраці у сфері охорони довкілля.

Отже, правомірність поведінки суб'єктів природокористування та вибір ними форми раціонального природокористування неможливі без

наявності у них екологічної свідомості. Вона оптимізує стосунки людини з природою, сприяє усуненню екологічної кризи, викликані згубними діями людства. Формування екологічної свідомості відбувається впродовж усього людського існування, проте фундамент закладається у дитячому віці, саме тому важливу роль відіграє у цьому процесі якість освіти. Держава ж повинна сприяти розвитку екологічної свідомості громадян, проводити просвітницьку роботу, підтримувати створення громадських організацій, поширення волонтерства та проводити міжнародну співпрацю та впроваджувати позитивний зарубіжний досвід у сфері охорони довкілля.

Список використаних джерел

1. Фенчак Л.М. Методологічний аспект формування екологічної культури студентів-аграрників. *Науково-методичний збірник «Нові технології навчання»*. Київ. 2017. Вип. 70. С. 299-305.
2. Паламарчук О. М. Екологічна свідомість: процес виникнення та динаміка розвитку. URL: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2003_01/sb01_49.pdf (дата звернення: 26.20.2020)
3. Андрусевич Н. Екологічна свідомість в Україні та в ЄС: топ-5 подібностей та відмінностей. *Суспільство і довкілля*. 2018. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2018/09/24/7087297/> (дата звернення: 26.20.2020)
4. Чайковська А. Сучасні тенденції екологічної освіти дітей дошкільного віку: зарубіжний досвід. *Social Work and Education*. Випуск 5. 1. С. 139-150.
5. Огаркова Т. З життя європейців: деякі шляхи вирішення екологічних проблем у Латвії. *Українська Правда. Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2014/06/13/171080/> (дата звернення: 26.20.2020)
6. Брич В. Я., Гевко Б. Р. Проблеми застосування сонячної енергії в сфері житлово-комунального господарства. *Інноваційна економіка*. 2016. №. 1-2. С. 152-157.